

ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ У ПЕДАГОГІЧНИХ ПОГЛЯДАХ О. РУСОВА.

Вивчення педагогічної творчості та поглядів конкретної особи, яка зробила помітний внесок у розвиток освітньої галузі, є важливою складовою дослідження шляхів розвитку педагогічної науки у певну історичну добу. У цьому сенсі надзвичайно інформативним є дослідження педагогічних поглядів видатного культурно-освітнього діяча О. Русова на проблему професійної підготовки майбутніх вчителів.

Аналіз науково-педагогічної спадщини О. Русова свідчить про те, що впродовж життя вчений написав велику кількість різноманітних за змістом та характером праць – громадсько-просвітницьких, публіцистичних, науково-історичних, педагогічних, етнографічних, у яких дістали відображення педагогічні погляди вченого.

Особливу увагу О. Русов приділяв питанням освіти і шкільництва в Україні. Важливі педагогічні проблеми він ставив і вирішував не лише теоретично, а на основі практичного досвіду, а також на підставі власних довготривалих спостережень.

Успішність навчального процесу, на думку Олександра Олександровича, залежить від особистості вчителя. За його уявленнями, це мала бути людина високоосвічена, інтелігентна, всебічно розвинена, здатна вміло організувати пізнавальну діяльність учнів, повинна любити й поважати їх, бути гідним прикладом, «...краплина за краплиною проливати світло знань в темні голови, розвіювати пітьму, яка накопичувалась протягом багатьох віків розумової сплячки...» [1, с. 47]. На думку О. Русова, учням не допоможуть ні найкращі школи, ні найкращі підручники, якщо вчитель не закладе в їхніх головах основу – бажання навчатися, що й «...дасть того ключа, який відкриє всі навчальні горизонти» [1, с. 49]. На його переконання, народний вчитель має бути

справжнім просвітником, від плідної діяльності якого залежить майбутнє всієї нації.

Питанню діяльності і життя народних вчителів О. Русов присвятив своє педагогічне дослідження «О народных учителях в земских школах Черниговской губернии» (1898). У цій праці дослідник зробив спробу вирішити ряд проблем, які ускладнюють педагогічну діяльність народного вчителя на найвищому рівні. Перше, що він відзначив, – це складне матеріальне становище народного вчителя: низька заробітна плата, відсутність нормальних житлових умов, а крім того, – відсутність педагогічних з'їздів, на яких би вчителі могли обмінюватися думками, обговорювати різні шкільні справи, що дуже їх пригнічують. Все це, на думку Олександра Олександровича, призводить до того, що народні вчителі часто залишають свою педагогічну діяльність, змінюючи її на іншу професію. У висновках Олександр Олександрович звертався до Чернігівського земства та радить вирішувати вищезазначені проблеми вчителів, щоб підвищити рівень викладання в народній школі [там само].

О. Русов також мав власні педагогічні погляди щодо методики проведення предметних уроків у початковій школі. Так, він вважав, що основне завдання предметних уроків у початковій школі – збагатити учня необхідними знаннями, вміннями та навичками, спрямованими на пізнання навколишнього світу, зацікавити і навчити його самостійно здобувати ці знання. Перша половина завдання залежить від програми предметних уроків, друга – від методики викладання. Вчений запевняв, що потрібно «...дотримуватися мети, навчити учня здобувати знання, ми повинні пам'ятати, що для цього треба розвивати в учня спостережливість, здатність до багатостороннього порівняння і неквапливого узагальнення» [2, арк. 4].

На думку Олександра Олександровича, урок повинен складатися з трьох частин (моментів): опису, повторення, міркування.

Отже, перший момент – опис предмета. Це робота учня. Вчитель тільки ставить питання за певним планом, а учень змальовує всі ознаки і властивості предмета.

Другий момент – розповідь. Учитель передає учням ті знання, якими вони ще не володіють, а учні запам'ятовують.

Третій момент – міркування. Це самостійна робота учнів. Учитель підводить дітей до висновку, а учні опрацьовують матеріал та відтворюють сприйняту інформацію.

Насамкінець педагог зробив висновок, що учень шляхом таких вправ виробляє звичку віддавати собі звіт щодо своїх спостережень. Так, закінчивши школу, він буде уважніше спостерігати і узагальнювати, а, отже, оберігати себе від неправильних висновків та необміркованих узагальнень, у чому й полягає велика частка зла (невігластво, марновірство).

Звертав увагу Олександр Олександрович і на матеріальну сторону предметних уроків. Ставлячи запитання «Які ж знання потрібні сільському учневі?», сам відповідав: «Це знання, які дають свідоме ставлення до навколишньої дійсності і соціуму. Вивчення навколишньої дійсності ми ставимо на перше місце, а знання про людину (людські відносини) ставимо на кінець курсу, оскільки вважаємо останнє наскільки складним, що передачею цих знань можна займатися лише тоді, коли учні будуть досить підготовленими на прикладі вивчення більш простих і конкретних образів навколишньої дійсності» [2, арк. 5].

Таким чином, сьогодні, коли ми відроджуємо національну українську освіту, коли вона наповнюється новим змістом, педагогічна спадщина Олександра Русова є одним з невичерпних джерел, до якого варто звертатися.

Список використаних джерел

1. Русов А. О народных учителях в земских школах Черниговской губернии / А. Русов // Земский сборник Черниговской губернии. – 1898. – № 5. – С. 47–73.

2. Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (ІР НБУВ). – Ф. 159. – Оп. 1. – Спр. 145. Елементарное обучение (о методике обучения предметных уроков в начальной школе). – 6 арк.

